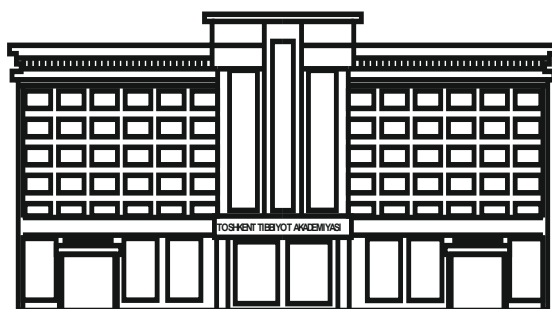

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ СОҒЛИҚНИ САҚЛАШ ВАЗИРЛИГИ
ТОШКЕНТ ТИББИЁТ АКАДЕМИЯСИ

2025

2011 йилдан чиқа бошлаган

TOSHKENT TIBBIYOT AKADEMIYASI AXBOROTNOMASI

ВЕСТНИК

ТАШКЕНТСКОЙ МЕДИЦИНСКОЙ АКАДЕМИИ

Тошкент

Выпуск набран и сверстан на компьютерном издательском комплексе

редакционно-издательского отдела Ташкентской медицинской академии

Начальник отдела: М. Н. Аслонов

Редактор русского текста: О.А. Козлова

Редактор узбекского текста: М.Г. Файзиева

Редактор английского текста: А.Х. Жураев

Компьютерная корректура: З.Т. Алюшева

Учредитель: Ташкентская медицинская академия

Издание зарегистрировано в Ташкентском Городском управлении печати и информации

Регистрационное свидетельство 02-00128

Журнал внесен в список, утвержденный приказом № 201/3 от 30 декабря 2013года

реестром ВАК в раздел медицинских наук

Рукописи, оформленные в соответствии с прилагаемыми правилами, просим направлять

по адресу: 100109, Ташкент, ул. Фароби, 2,

Главный учебный корпус ТМА,

4-й этаж, комната 444.

Контактный телефон: 214 90 64

e-mail: rio-tma@mail.ru

rio@tma.uz

Формат 60x84 1/8. Усл. печ. л. 9,75.

Гарнитура «Cambria».

Тираж 150.

Цена договорная.

Отпечатано на ризографе редакционно-издательского отдела ТМА.

100109, Ташкент, ул. Фароби, 2.

Вестник ТМА 2025

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

Главный редактор

проф. А.К. Шадманов

Заместитель главного редактора

проф. О.Р.Тешаев

Ответственный секретарь

проф. Ф.Х.Иноятова

ЧЛЕНЫ РЕДАКЦИОННОЙ КОЛЛЕГИИ

акад. Аляви А.Л.

проф. Билалов Э.Н.

проф. Гадаев А.Г.

проф. Жае Вук Чои (Корея)

акад. Каримов Ш.И.

проф. Силина Т. (Украина)

акад. Курбанов Р.Д.

проф. Зуева Л. (Россия)

проф. Метин Онерчи (Турция)

проф. Ми Юн (Корея)

акад. Назыров Ф.Г.

проф. Нажмутдинова Д.К.

доц. Рахматуллин А.Р. (Россия)

проф. Саломова Ф.И.

проф. Трескач С. (Германия)

проф. Шайхова Г.И.

ЧЛЕНЫ РЕДАКЦИОННОГО СОВЕТА

Дмн. Абдуллаева Р.М.

проф. Акилов Ф.О. (Ташкент)

проф. Аллаева М.Д. (Ташкент)

проф. Хамдамов Б.З. (Бухара)

проф. Ирискулов Б.У. (Ташкент)

проф. Каримов М.Ш. (Ташкент)

проф. Маматкулов Б.М. (Ташкент)

проф. Охунов А.О. (Ташкент)

проф. Парпиева Н.Н. (Ташкент)

проф. Рахимбаева Г.С. (Ташкент)

проф. Хамраев А.А. (Ташкент)

проф. Холматова Б.Т. (Ташкент)

проф. Шагазатова Б.Х. (Ташкент)

di ya'ni siydik bilan chiqib ketgani hisobiga. 2-guruh (buyrak shikastlanishi mavjud emas): umumiy oqsil miqdori: 72 ± 8 g/L bu guruhda, odatda, umumiy oqsil darajasi normal bo'lib, buyrak shikastlanmasdan sog'lom oqsil darajasi saqlanadi. Arterial gipertenziya (AG) holati 1-guruhda (buyrak shikastlangan) 62.5% (15 ta bemor) da aniqlangan bo'lsa, 2-guruhda bu ko'rsatkich atigi 29.1% (7 ta bemor) ni tashkil etdi. AG uchrash chastotasi orasidagi farq $\chi^2 = 7.31$, $p = 0.0068$ bo'lib, bu gipertenziya bilan buyrak shikastlanishi o'rtasida ishonchli bog'liqlik mavjudligini ko'rsatadi. Shuningdek, buyraklarning ultratovush tekshiruvi (UTT) natijalari ham buyrak shikastlanishini aniqlashda muhim diagnostik vosita sifatida xizmat qildi. 1-guruh bemorlarining 54.2% (13 ta) da nefropatiyaga xos belgilar (nefrokalsinoz, parenxima zichlashuvi va boshqalar) aniqlangan bo'lsa, 2-guruh bemorlarida bunday o'zgarishlar kuzatilmadi ($p < 0.01$).

Xulosa. Tadqiqot natijalaridan shu narsa ma'lum bo'ldiki, revmatoid artrit bor hamda buyraklar shikastlanishi rivojlangan bemorlarda qondagi umumiy oqsil miqdori kamayishi, kreatinin, mochevina esa o'rtganini ko'rish mumkin suydik tahlilida esa oqsil miqdorni yuqori bo'lishi bu ko'rsatkichlik revmatoid s artritni tizimli ta'sirini ifodalab, buyraklar shikastlanishining belgisi hisoblanadi shu bilan bir qatorda surunkali buyrak yetishmovchlliga asosiy sabab bo'ladi. UTT tekshiruvdagi o'zgarishlar bo'lishi sabab qon tomirlarni shikastlanishi hisobiga parenxima zararlanishi va qon tomirlar sklerozni ko'rish mumkin bu esa buyrak ishemiyasi undan esa renin-angiotenzin sistemasiga ta'sir qilib arterial gipertenziyaga sabab bo'ladi.

VASKULAR DEMENSIYADA UCHRAYDIGAN PSIXOEMOTSIONAL BUZILISHLARNI PSIXOKORREKSIYA QILISH

Qaraxonova S.A.

Toshkent Tibbiyot Akademiyasi, Toshkent, O'zbekiston

Bugungi kunda vaskulyar demensiya bilan kasallangan bemorlarni davolash usullari ustida bir qator ilmiy izlanishlar olib borilayotganligiga qaramasdan, xanuzgacha bu sindromni davolashda qo'llaniladigan samarali psixodiagnostika va psixokorreksiya bilan bog'liq bir qancha savollar ochiqlicha qolmoqda. Turli mualliflar fikricha, vaskulyar demensiya 60 yoshgan oshganlarning 5-8% ida uchraydi. Presenil va senil demensiyalarning 20% dan ortig'i vaskulyar demensiyaga to'g'ri keladi.

Tadqiqot maqsadi. Vaskulyar demensiyada uchraydigan psixoemotsional buzilishlar darajasini o'rganish va ularning psixologik korreksiyasini takomillashtirish.

Tadqiqot materiallari va metodlari. Tadqiqot uchun materiallar Toshkent tibbiyot akademiyasi (TTA) 1 klinikasi 1-va 2-nevrologiya bo'limlaridan yig'ildi. Birlamchi tadqiqot materiali sifatida vaskulyar demensiya tashxisi bilan davolangan 40 nafar bemor olindi. Bemorlar 55-64 yosh oralig'i bo'lib, o'rtacha yoshi $59,5 \pm 2,3$.

Tashhis bemorlar klinikaga statsionar davolanish uchun kelganda ruhiy buzilishlar, ob'ektiv va nevrologik status Ibodullaev Z.R. tomonidan tavsiya etilgan tibbiy psixologik anketa va HADS orqali qo'yildi (patent №001031)

Bemorlar davolash effektivligini aniqlash maqsadida ikki guruhga bo'lindi.

1-guruh: Bu guruxdagi bemorlarga vaskulyar demensiyada ishlatiladigan bazis davo qo'llanildi: n-18.

2-guruh: Ushbu guruxdagi bemorlarga vaskulyar demensiyada ishlatiladigan bazis davo bilan birgalikda kognitiv-bixevorial terapiya qo'llanildi: n-22.

Izlanishning natijalari. HADS shkalasi orqali xavotir darajalari aniqlanganda: 1-guruxda 4ta bemorda yengil daraja ($29,5 \pm 1,2$), 6ta bemorda o'rta daraja ($39 \pm 2,3$), 8nafar bemorda yuqori darajadagi ($48,5 \pm 2,1$) xavotir ko'rsatkichlari; 2-guruxda 6ta bemorda yengil daraja ($28,5 \pm 1,2$), 8ta bemorda o'rta daraja ($38,5 \pm 1,2$), 8nafar bemorda yuqori darajada ($49,5 \pm 1,2$) ekani aniqlandi ($p < 0,05$).

Bemorlar 1oy davomida to'liq muolaja kursini qabul qilganlaridan keyin ambulator sharoitda xavotir darajasi qayta tekshirildi.

Bunda 1-guruxda 10ta bemorda yengil daraja ($29,5 \pm 1,2$), 4ta bemorda o'rta daraja ($39 \pm 2,3$), 4 nafar bemorda yuqori darajadagi ($48,5 \pm 2,1$) xavotir ko'rsatkichlari; 2-guruxda 10ta bemorda yengil daraja ($28,5 \pm 1,2$), 2ta bemorda o'rta daraja ($38,5 \pm 1,2$), ekani aniqlandi ($p > 0,05$) ya'ni 2-guruxda og'ir darajali xavotir butunlay uchramaydi, 10ta bemorda esa xavotir aniqlanmadi.

Xulosa. Vaskulyar demensiyada uchraydigan psixoemotsional buzilishlardan xavotirni korreksiyalashda bazis davo bilan bir qatorda kognitiv-bixevorial psixoterapiya usulini qo'llash kasallikni kognitiv buzilishlar rivojlanib ketishini oldini olib, kasallik kechishini yengillashtiradi va remissiyalar davomiyligini uzaytiradi.

ARTERIAL GIPERTENZIYASI BOR MENOPAUZA DAVRIDAGI AYOLLARNI JISMONIY HOLATINI TIKLASH VA TAHLIL QILISH

Qudratillayeva S.K., Saidrasulova G.B., Bafoyeva Z.O.

Toshkent tibbiyot akademiyasi, Toshkent, O'zbekiston

Kirish: Menopauza davridagi ayollarning organizmida estrogen va progesterone gormonlari darajasining pasayishi kuzatiladi, bu esa yurak-qon tomir tizimi kasalliklari ayniqsa, arterial gipertenziyaning rivojlanish xavfini oshiradi. Ushbu patologiya bilan kechayotgan bemorlarda jismoniy holatning pasayishi va funksional imkoniyatlarning

Inoyatova S.A., Xatamov U.A. FENDING OFF ENDEMIC FLUOROSIS AND ITS EFFECTS	241
Tolipova G.K. FACTORS ASSOCIATED WITH IMMUNIZATION COVERAGE LEVELS	241
Virmani S., Sattarova K.A. HUMAN PAPILLOMAVIRUS VACCINATION IN LOW-RESOURCE SETTINGS – OVERCOMING BARRIERS TO IMPLEMENTATION	242
Jasurbek A.Kh., Allayeva M.J., Otajonov I.O. PHARMACOECONOMIC ANALYSIS OF DRUGS USED IN THE TREATMENT OF MULTIPLE MYELOMA AND HYGIENIC JUSTIFICATION OF NUTRITIONAL RATION	243
V-SEKSIA. REABILITATSIYA, SPORT TIBBIYOTI VA AN'ANAVIY TIBBIYOTNING DOLZARB MUAMMOLARI VA ULARNI BARTARAF ETISH YO'LLARI	244
Babaxanova N.E. SARKOPENIYA VA OSTEOARTROZ KASALLIGIDA KOMPLEKS REABILITATSIYA AHAMIYATI	244
Qayimjonov O.Z. TURLI SHAXS AKSENTUATSIYALARIDA PROFILAKTIK PSIXOTERAPIYA METODINING EFFEKTIVLIK DARAJASI	244
Ergashev B.J. AN'ANAVIY TIBBIYOTNING DOLZARB MUAMMOLARI VA ULARNI BARTARAF ETISH YO'LLARI	245
Maxmudova Sh.I., Axmedova F.Sh. REABILITATSIYA ROBOTLARI – NOGIRONLIGI BO'LGAN BOLALAR VA O'SMIRLAR UCHUN FIZIOTERAPIYA TIZIMLARI	246
Boboyev J.M. O'TKIR TIZZA JAROHATLARIDA ARTROSKOPIK TAKTIKA VA DAVOLASH	246
O'rmonbekova D.S. TIBBIYOTDA FIZOTERAPIYA MUAMMOLARI VA USTUNLIKLARI	247
Amonkeldiyeva K.M., Eshmurzayeva A.A., Mirzayeva Sh.H. REVMATOID ARTRITDA DEPRESSIV BUZILISH DARAJASI : KLINIK VA PSIXOLOGIK KORRELYATSIYA	247
Rashidova N.R. STENOKARDIYA BILAN OG'RIGAN BEMORLARDA HAYOT SIFATINI OSHIRISHDA AKUPUNKTURANING O'RNI	248
Ergashev Bekzod Jaloliddin o'g'li. REABILITATSIYANING DOLZARB MUAMMOLARI VA ULARNIBARTARAF ETISH YO'LLARI	249
Xasanboyeva F.Z. REGENERATIV TIBBIYOT VA BIOTEXNOLOGIYANING RIVOJLANISHI	249
Ergashev B.J. SPORT TIBBIYOTINING DOLZARB MUAMMOLARI VA ULARNI BARTARAF ETISH YO'LLARI	250
Sirojova M.H., Sobirova G.N., Rahimova K.E. U.Q.QURBONOV NOMIDAGI BOLALAR RUHIY-ASAB KASALXONASIDA PERINATAL PATOLOGİYALI BOLALAR UCHUN QO'LLANILAYOTGAN QAYTA TIKLASH METODLARI VA DASTURLARINING SAMARADORLIGI	250
Isamuxametova Y.M. BEL OG'RIG'I BO'LGAN BEMORLARNI XALQ TABOBATI USULLARI ORQALI DAVOLASHDA INDIVIDUAL YONDASHUV IMKONIYATLARI	251
Amrilloyeva G.V. LAPAROSKOPIK OPERATSIYALARDAN SO'NG HAMSHIRALIK PARVARISHI.	252
Saidmurodova G.I., Usmonov R.J. TAJRIBAVIY METABOLIK SINDROMDA BACHADON MORFOLOGIYASI	253
Xikmatullayeva G.X. AN'ANAVIY TIBBIYOT USULLARI VA NAFAS MASHQLARINING BOLALAR VA O'SMIRLARDA BRONXIAL ASTMANI YENGILLASHTIRISHDAGI ROLI	254
Jurayeva G.M., Maksudova.M.X., Tursunova L.D., Jabbarov O.O. REVMATOID ARTRITI BOR BEMORLARDA BUYRAKLARNING KLINIK-FUNKSIONAL HOLATI	254
Qaraxonova S.A. VASKULYAR DEMENSIYADA UCHRAYDIGAN PSIXOEMOTSIONAL BUZILISHLARNI PSIXOKORREKSIYA QILISH	255
Qudratillayeva S.K., Saidrasulova G.B., Bafoyeva Z.O. ARTERIAL GIPERTENZIYASI BOR MENOPAUZA DAVRIDAGI AYOLLARNI JISMONIY HOLATINI TIKLASH VA TAHLIL QILISH	255
Muzaffarova L.A., Saidrasulova G.B. REABILITATSIYA SEKTORI BO'YICHA ANKILOZLOVCHI SPONDILOARTRITDA JISMONIY MASHQLARNING SAMARADORLIGI	256
Valiyeva M.B. BOLALAR REABILITATSIYASIDA ZAMONAVIY INNOVATSION USULLAR: YANGI YONDASHUVLAR.	256
Maxmudova Sh. I., Zuxriddinov X.T. GEMODIALIZ TEXNOLOGIYALARI, BUYRAK KASALLIKLARIDA YANGI IMKONIYATLARI	257
Rahmanov Sh.A., Boymurodov Sh.A., Hasanov A. I., Yusupov Sh. Sh. YUZNING YUMSHOQ TO'QIMALARINI SEFALOMETRIK TAHLIL QILISH: TISHLAM PATOLOGİYASINING GNATIK SHAKLLARINI ANIQ TASHXISLASH VA DAVOLASHNI REJALASHTIRISHNING KALITI	258
Alimuxamedov D. Sh., Kenjaev Yo. M. CHIQINDILARNI QAYTA ISHLASH KORXONALARI ISHCHILARNI SALOMATLIGINI TIKLASHGA QARATILGAN PROFILAKTIK RATSIONNI OPTIMALLASHTIRISH SAMARADORLIGI	258
Аменов Р. Ж. ЭФФЕКТИВНОСТЬ КИНЕЗИОТЕРАПИИ ПРИ БОЛЕВОМ СИНДРОМЕ В ПОЯСНИЧНОМ ОТДЕЛЕ ПОЗВОНОЧНИКА	259
Багьитжанов А.А., Сагьиндык А.А., Иниятова К.С., Жетес А.А., Жасталап Н.М. ВЗАИМОСВЯЗЬ ПСИХОЭМОЦИОНАЛЬНОГО СОСТОЯНИЯ И ПРОГРЕССИРОВАНИЯ СКОЛИОЗА У ПОДРОСТКОВ СТУДЕНТОВ ЗКМУ	260